

PROGRAM OPIEKI NAD

ZABYTKAMI

DLA GMINY OSTROWITE

NA LATA 2009-2012

OSTROWITE 2009

SPIS TREŚCI

1. Wstęp

- 1.1. Położenie i krótka charakterystyka gminy
- 1.2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
- 1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

- 2.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa
  - 2.1.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego
  - 2.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego
  - 2.1.3. Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

- 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków
- 3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków
- 3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy
- 3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków (układy urbanistyczne, parki kulturowe, parki krajobrazowe)
- 3.5. Zabytki archeologiczne
  - 3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do

rejestr zabytków z terenu gminy

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej

3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków, łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne)

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych

4.1.3. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

4.1.4. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

4.2. Uwarunkowania wynikające z *Gminnego Programu Ochrony Środowiska*

4.3. Uwarunkowania wynikające z *Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ostrowite*

4.4. Uwarunkowania wynikające z *Raportu o stanie gminy Ostrowite*

4.5. Uwarunkowania wynikające ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy*

4.6. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy

4.7. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz inne określone przez gminę)

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

6.1. Gminna ewidencja zabytków

6.1.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomości

6.1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

6.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury

6.2. Sporządzenie wykazu obszarów urbanistycznych, ruralistycznych, zespołów i obiektów nieruchomości, stanowisk archeologicznych typowanych do wpisu do rejestru zabytków z terenu gminy w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy

6.3. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków

6.4. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

6.5. Określenie zasobów zabytkowych, które można wykorzystać dla tworzenia np. tras turystycznych, ścieżek dydaktycznych, organizacji festynów

6.6. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1. Wstęp

1.1. Położenie i krótka charakterystyka gminy

Gmina Ostrowite położona jest we wschodniej części województwa wielkopolskiego oraz w północnej powiatu słupeckiego. Jest to gmina wiejska, której siedziba mieści się w miejscowości Ostrowite. Powierzchnia gminy wynosi 104,4 km² i stanowi 12,42 % powierzchni powiatu, co plasuje ją na czwartym miejscu w powiecie słupeckim. Użytki rolne stanowią 81 % obszaru gminy, stąd jej zdecydowanie rolniczy charakter, zaś 7,7 % (803 ha) powierzchni zajmują tereny leśne i zadrzewione. W tym niewysokim udziale terenów leśnych, większy kompleks lasów występuje w północno- zachodniej części gminy, wzdłuż rynny jezior Powidzkiego i Skrzyńki. Drugi kompleks skupiony jest w południowo- zachodniej części gminy, w rejonie Mieczownicy.

Administracyjnie gmina dzieli się na 21 sołectw, a sieć osadniczą tworzą 43 wsie, zamieszkiwane przez ok. 5.300 osób. Gmina Ostrowite graniczy:

- od wschodu z gminą Kleczew (powiat koniński),
- od południowego- wschodu z gminą Kazimierz Biskupi (powiat koniński),
- od południa z gminą Słupca (powiat słupecki),
- od zachodu z gminą Powidz (powiat słupecki).

Według podziału geograficznego gmina położona jest w obrębie Pojezierza Gnieźnieńskiego, będącego fragmentem makroregionu Pojezierze Wielkopolskie. W ukształtowaniu terenu można wyróżnić:

- wał spiętrzonej moreny czołowej dominującej w krajobrazie południowej i zachodniej części gminy,

- falistą i płaską wysoczyznę dennomorenową fazy poznańskiej, rozciągniętą rynnami jezior- Koziegłowskiego i Ostrowickiego, zajmującą centralną i wschodnią część gminy,
- sandr, na którego powierzchni występuje wał ozowy o krętym przebiegu, w północnej części gminy,
- terasy sandrowe charakterystyczne dla północno-wschodniej części gminy.

Obszar gminy pokryty jest siecią dróg gminnych i powiatowych. Łączna długość pięciu odcinków dróg powiatowych wynosi 27,2 km, a dróg gminnych 79 km. Przez teren gminy przebiegają także dwa odcinki dróg wojewódzkich. Niedaleko znajduje się autostrada A-2, jak również linia kolejowa Berlin –Moskwa, mające wpływ na łatwy dojazd do gminy, której położenie i charakter w znacznym stopniu decydują o jej atrakcyjności, tak pod względem turystycznym jak i rekreacyjnym.

Gmina Ostrowite posiada udokumentowane złoża surowców mineralnych. W rejonie wsi Jarotki występuje złożo węgla brunatnego („Pałnów III”). Złożo nie jest eksploatowane. Natomiast w rejonie Skrzyńki-Salomonowa występuje złożo torfu, również nie jest eksploatowane.

O początkach osadnictwa w tym regionie, sięgających kilkunastu stuleci p.n.e., dowodzą znaleziska archeologiczne w Giewartowie i Mieczownicy. W okresie panowania pierwszych Piastów tereny dzisiejszej gminy należały do kasztelanii łódzkiej. Wiadomo, iż Ostrowite pierwotnie było wsią szlachecką. W 1252 r. stało się własnością kapituły gnieźnieńskiej, stąd zapewne wywodzi się dawna nazwa wsi *Ostrowite Kapitulne*, co odnaleźć można w dokumentach kościelnych. W 1372 r. Ostrowite otrzymało prawa miejskie, Jednak fakt położenia na uboczu dawnego szlaku handlowego, usytuowanie Jeziora Powidzkiego i konkurencja sąsiednich miast, przeszkodziły w rozwoju miasta.

W końcu XVIII w. Ostrowite zostało objęte zaborem rosyjskim. Na terenie obecnej gminy, przez wsie Anastazewo, Naprusewo i Jezioro Powidzkie, przebiegała wówczas granica z zaborem pruskim. W roku 1863

na terenie gminy doszło do potyczki wojsk carskich z oddziałem powstańców, którymi dowodził Franciszek Budziszowski, z racji nierównych sił zakończonej klęską Polaków. Dla uczczenia pamięci powstańców w 1916 r. ustawiono na ich mogile w Mieczownicy pomnik.

Ostrowite jest gminą od czasu odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie konińskim.

1.2. **Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami**

Nadrzędnym celem *Programu opieki nad zabytkami gminy Ostrowite na lata 2008-2011* jest ukierunkowanie działań samorządu gminnego na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Określone zostały następująco:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków,

eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami), która nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo utworzenia przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16),
- b) obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19),
- c) obowiązek uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20),
- d) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4),

- e) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem oraz powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust.1 pkt 3 i ust.2),
- f) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i 2),
- g) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego gmina posiada tytuł prawny (art. 71 ust. 1 i 2)
- h) prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętych uchwałach, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81),
- i) obowiązek sporządzenia przez wójta gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust.1).
- j) obowiązek sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87, ust. 5).

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

2.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa

2.1.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 19 grudnia 2005 r. Uchwałą Nr XLII/692 A/05.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w cyt. dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego.

Generalnym celem „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej, skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców. Cel ten będzie realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych.

W celach strategicznych dotyczących dostosowania przestrzeni do wyzwań XXI wieku, określony został cel operacyjny 1.3. *„Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego”*. Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski jest czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, ponieważ może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych.

Cel ten realizowany będzie m.in. poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury,
- ochronę dorobku kulturowego,
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu,
- promocję aktywności kulturalnej mieszkańców.

Cel strategiczny zakładający *„Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa”* ma być realizowany poprzez cel operacyjny 2.4. *„Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu”*, którego założeniem jest, iż *„Przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe atuty Wielkopolski tworzą szanse na rozwój sektora usług turystyczno-rekreacyjnych. W połączeniu z turystyką biznesową sektor ten ma szanse na znaczny udział w gospodarce regionu. Jest to tym bardziej ważne, iż tego typu usługi generują dużą liczbę miejsc pracy przy stosunkowo niskich nakładach”*.

Cel ten realizowany będzie m.in. poprzez:

- inwestycję w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania

obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska,

- wsparcie bazy noclegowej i gastronomicznej,
- promocję przedsiębiorczości w tym zakresie,
- wsparcie rozwoju agroturystyki,
- promocję turystyki alternatywnej.

2.1.2 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego sporządzony na okres perspektywiczny do roku 2020, uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XLII/628/2001 z dnia 26 listopada 2001 roku.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla innych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego przyjęto, iż podstawową zasadą kształtowania rozwoju województwa winno być optymalne wykorzystanie szeroko rozumianych uwarunkowań wewnętrznych oraz szans wynikających z uwarunkowań zewnętrznych dla zaspokajania potrzeb mieszkańców i sprawnego funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Z zasady tej wynikają przesłanki znaczące dla ochrony dziedzictwa kulturowego województwa:

- 1) nie zaprzepaścić posiadanych przez województwo możliwości wynikających z położenia, tradycji, istniejącego potencjału środowiska przyrodniczego, walorów społecznych i gospodarki,
- 2) chroniąc posiadane dobra, efektywnie je wykorzystywać, a równocześnie w miarę możliwości je pomnażać oraz poprawiać ich

jakość.

Zasadniczym celem dla kształtowania polityki przestrzennej województwa wielkopolskiego jest harmonijny, zrównoważony rozwój całego terytorium poprzez poprawę jakości zagospodarowania przestrzennego i wzrost wewnętrznej spójności województwa. Jedną z zasadniczych kategorii, do której sprowadzić można cele zagospodarowania przestrzennego województwa jest tworzenie warunków do poprawy jakości życia i rozwoju zrównoważonego, które sprowadzają się m.in. do zachowania właściwych proporcji między elementami zagospodarowania przestrzennego i poprawę walorów estetycznych struktur przestrzennych i krajobrazu.

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego przyjęto m.in.

- 1) tworzenie warunków do współistnienia środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego,
- 2) zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz.

W planie wojewódzkim przyjęto, że w zagospodarowaniu przestrzeni w odniesieniu do ochrony dziedzictwa kulturowego nie powinno się przekraczać następujących wskazań:

- 1) w obszarach chronionego krajobrazu nie powinno się lokalizować obiektów i urządzeń zakłócających w drastyczny sposób walory kulturowe,
- 2) ochronie podlegają obiekty cenne kulturowo, wymagające bezwzględnego zachowania dla przyszłych pokoleń oraz ich bezpośrednie otoczenie, w którym nie powinny być lokalizowane obiekty nieprzystosowane architektonicznie i funkcjonalnie,
- 3) w strefach ochrony konserwatorskiej zagospodarowanie winno odbywać się na warunkach określonych przez służby konserwatorskie,
- 4) strefy ochrony widokowej (osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty przestrzenne, panoramy) powinny być wyznaczone poprzez stosowne zapisy oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Jak już to wyżej wskazano generalnym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego jest zrównoważony rozwój całego terytorium, łączący w sobie ład społeczny, ład ekonomiczny, ład ekologiczny i ład przestrzenny.

Ład przestrzenny można uzyskać m. in. przez:

- 1) dobre rozpoznanie prawideł tradycyjnego kształtowania przestrzeni miejskich i zastosowanie ich na nowo; formuła przywracania przestrzeni miejskiej musi uwzględniać możliwości wszelkich kreacji, a nowoczesne budynki o dobrej architekturze nie powinny być traktowane jako niepożądane, ale jako potencjalne wzbogacenie dziedzictwa kulturowego,
- 2) przestrzeganie wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych,
- 3) „odkrycie” lokalnej architektury wiejskiej i zapewnienie możliwości wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych do obiektów o współczesnych standardach; nurt architektury regionalnej nie może mieć prawa wyłączności, ale powinien stanowić ważny wyróżnik przy kształtowaniu specyfiki lokalnej,
- 4) ochronę krajobrazu, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych wykluczenie realizacji obiektów, które charakterem (gabaryty, powierzchnia zajmowanego terenu, rodzaj prowadzonej działalności) kolidują z otoczeniem.

Dla kształtowania przestrzeni miejskiej przyjęto m. in. następujące zasady:

- 1) ochrona dziedzictwa kulturowego, tożsamości i tradycyjnych elementów środowiska miejskiego, takich jak: zabytkowe dzielnice, budynki, dominanty przestrzenne, panoramy, tereny zielone i tereny otwarte; respektowanie zaleceń wynikających z przepisów ochronnych i poszerzenie zakresu ochrony prawnej,
- 2) wykorzystywanie atutów wynikających z ukształtowania terenu, osi widokowych, dominant przestrzennych, panoram,
- 3) w zapisach miejscowych planów zagospodarowania

przestrzennego podnoszenie wymogów architektury w stosunku do obiektów realizowanych na obszarach śródmieść oraz w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych,

4) podejmowanie opracowań dotyczących rewaloryzowania zabytkowych dzielnic.

Dla kształtowania obszarów wiejskich przyjęto m. in. następujące zasady:

1) ochrona charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo-parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej np. kapliczek i krzyży,

2) poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych rejonach,

3) twórcze wykorzystywanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwoływanie się do architektury regionalnej Wielkopolski, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury takich jak drewniane płoty, podmurówki z kamienia naturalnego, itp.

Dla kształtowania otwartych przestrzeni przyjęto następujące zasady:

1) zakaz wznoszenia w pobliżu jezior, rzek, kanałów, krajobrazowych punktów widokowych lub na terenach o szczególnych walorach krajobrazowych obiektów budowlanych naruszających walory krajobrazowe i uniemożliwiających dostęp do nich,

2) wprowadzenie zieleni osłonowej wokół istniejących i projektowanych obiektów kolizyjnych w stosunku do krajobrazu,

3) narzucanie ograniczeń w sytuowaniu reklam, wykluczenie ich z miejsc o ciekawej ekspozycji.

Dla kształtowania przestrzeni wokół miejsc cennych kulturowo przyjęto następujące zasady:

1) dostosowanie zagospodarowania do masowego ruchu turystycznego i pielgrzymkowego (hotele, campingi, gastronomia, parkingi,

itp.),

2) ograniczenie działalności gospodarczej do nie kolidującej z wiodącą funkcją miejsca, a wspieranie działalności związanej z obsługą turystów czy pielgrzymów,

3) izolowanie tych miejsc od bezpośredniego styku z współczesnym zainwestowaniem, zachowanie niezbędnej otwartej przestrzeni w celu lepszego ich wyeksponowania.

Uznano następujące zasady w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

1) podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa, tj. przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

2) ochrona krajobrazu kulturowego może być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

2.1.3. Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym

W Strategii rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim, przyjętej w 2007 r., wśród priorytetów i celów rozwoju turystyki w województwie wskazane zostały główne pola strategiczne, w których generują i kumulują się procesy rozwojowe i działalność w dziedzinie turystyki. Wskazane pola strategiczne mają stanowić główne obszary wieloletnich i docelowych działań zmierzających do osiągnięcia celu nadrzędnego w turystyce wielkopolskiej. Do priorytetów rozwojowych zaliczono rozwój walorów turystycznych. Celem strategicznym jest tu podnoszenie atrakcyjności turystycznej regionu poprzez lepszą ochronę, ekspozycję i organizację zasobów kulturowych i przyrodniczych. Dwa cele operacyjne odnoszą się wprost do obiektów zabytkowych:

- wytyczenie i zagospodarowanie historycznych tras zwiedzania w centrach zabytkowych oraz przystosowania zespołów rezydencjonalnych i sakralnych do potrzeb ruchu turystycznego o charakterze krajoznawczym i pielgrzymkowym,
- wykorzystanie i adaptacja budowli zabytkowych na turystyczne obiekty usługowe.

Dokumentem w całości poświęconym problematyce związanej z ochroną dziedzictwa kulturowego jest Wielkopolski wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2008-2011 przyjęty Uchwałą Nr XVIII/243/07 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 17 grudnia 2007 r.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy wpisanych do rejestru zabytków należą:

GIEWARTÓW – kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża Św., mur., 1907-1913 r.

Rejestr zabytków Nr A-275/17 z 30.04.1984 r.

GIEWARTÓW – kaplica p.w. św. Rocha na cmentarzu grzebalnym, mur. 1811 r.

Rejestr zabytków Nr A-146/765 z 13.11.1969 r.

GIEWARTÓW – zespół pałacowo-parkowy

a) **pałac**, mur., ok. 1853 r., rozbudowany 1870-1880 r.

rejestr zabytków Nr A-388/130 z 29.01.1986r.

b) **park**, krajobrazowy, 2 poł. XIX w.

rejestr zabytków Nr A-388/130 z 29.01.1986 r.

MIECZOWNICA – zespół pałacowo-parkowy i folwarczny

- a) **pałac**, mur., k. XIX w.
rejestr zabytków Nr A-276/18 z 30.04.1984 r.
- b) **park**, krajobrazowy, k.XIX w.
rejestr zabytków Nr A-276/18 z 30.04.1984 r.
- c) **stajnia**, mur., ok. 1880 r.
rejestr zabytków Nr A-276/18 z 30.04.1984 r.
- d) **spichlerz**, mur., ok. 1870 r.
rejestr zabytków Nr A-276/18 z 30.04.1984 r.

SIERNICZE WIELKIE – zespół dworski

- a) **dwór**, mur., 2 poł. XIX w., rozbud., pocz. XX w.,
rejestr zabytków Nr A-277/19 z 30.04.1984 r.
- b) **oficyna**, mur., ok. poł. XIX w.
rejestr zabytków Nr A-277/19 z 30.04.1984 r.

3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków**BRZOZOGAJ**

CMENTARZ EWANGELICKI, k. XVIII w., nieczynny

DOŁY

CMENTARZ EWANGELICKI, pocz. XIX w., nieczynny

GIEWARTÓW

PLEBANIA, mur., 1820 r., rozbudowana l. 90. XIX w.

CMENTARZ KATOLICKI, 2 poł. XIX w., czynny

GIEWARTÓW HOLENDRY

DWÓR, ob. dom, mur., XIX/XX w.

STODOŁA W ZAGRODZIE NR 17, glin., 2 poł. XIX w.

JAROTKI

PARK DWORSKI, 2 poł. XIX w.

KAPIEL

KARCZMA Z WOZOWNIA, ob. dom ze stodołą, mur., 1 poł. XIX w.
MŁYN, mur., 1926 r.

KIERZ

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w., nieczynny

KOSEWO

ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY

- pałac, 2 poł. XIX w., przebudowany,
- park, 2 poł. XIX w.

MIECZOWNICA

KAPLICZKA, piaskowiec, XIX/XX w.

MOGIŁA POWSTAŃCÓW STYCZNIOWYCH, 1863 r.

ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY I FOLWARCZNY

- dom ogrodnika, mur., k. XIX w.,
- oficyna, mur., k. XIX w., przebudowana,
- stajnia, mur., 4 ćw. XIX w.,
- stajnia, mur., 4 ćw. XIX w.,
- stajnia, mur., k. XIX w.,
- stajnia, mur., 4 ćw. XIX w.,
- stajnia, mur., 4 ćw. XIX w.,
- budynek inwentarski, mur., l. 30. XX w.,
- stodoła ze spichlerzem, mur., 4 ćw. XIX w.,
- gorzelnia, mur., 4 ćw. XIX w.,
- budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.,
- magazyn, mur., k. XIX w.,
- magazyn, mur., 4 ćw. XIX w.,
- magazyn, mur., k. XIX w.

NAPRUSEWO

ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY

- dwór, mur., k. XIX w.,
  - oficyna, mur., XIX/XX w.,
  - park, k. XIX w.
- DOM NR 4, glin., 2 poł. XIX w.
WIATRAK KOŹLAK, drewn., 2 poł. XIX w.

OSTROWITE

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ

- kościół, mur., 1916-1918,
- ogrodzenie z bramami, mur., (kamień, cegła), 1 ćw. XX w.

ZESPÓŁ CMENTARZA KATLOCKIEGO

- cmentarz, ok. poł. XIX w., czynny
- ogrodzenie, mur. (kamień, cegła), 1 ćw. XX w.

REMIZA ob. dom, 1918 r.

POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO

- obora, mur., 2 poł. XIX w.,
- stajnia, mur., 2 poł. XIX w.,
- budynek inwentarski, mur., 2 poł. XIX w.,
- piwnica, mur., 2 poł. XIX w.

DOM, ul. Lipowa 1, mur., pocz. XX w.

DOM, ul. Słoneczna 7, mur., 1920 r.

PRZECŁAW

POZOSTAŁOŚCI PARKU DWORSKIEGO, 2 poł. XIX w.

SIERNICZE MAŁE

SZKOŁA, ob. dom, mur., pocz. XX w.

ZAGRODA NR 2/2a

- dom, mur., 1 ćw. XX w.,
- budynek inwentarski, mur., 1 ćw. XX w.,

- stodoła, mur., 1 poł. XX w.
ZAGRODA NR 7
- DOM, mur., 1898 r.
- PIWNICA, mur., XIX/XX w.
DOM NR 21, mur., 1 ćw. XX w.

SIERNICZE WIELKIE

KAPLICZKA, mur., l. 30. XX w.

KAPLICZKA, mur., 1946 r.

ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY

- pozostałości ogrodzenia, mur., 2 poł. XIX w.,
- pozostałości parku, 2 poł. XIX w.
DOM NR 14, mur., pocz. XX w.

SKRZYNKA MAŁA

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX w., nieczynny

SZYSZŁOWO

POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO

- dwór, ob. dom nr 1, mur., 2 poł. XIX w.,
- stajnia, mur., 2 poł. XIX w.

3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy

W kościele parafialnym p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w Giewartowie do rejestru zabytków pod **Nr B-35/169 z dnia 8.12.1971 r.** wpisanych jest pięć obiektów. Na wyposażenie składają się m.in. neogotyckie ołtarze autorstwa Stanisława Matejki oraz witraże z 1910-1911 r.

W kaplicy cmentarnej p.w. św. Rocha w Giewartowie do rejestru wpisany jest zespół sześciu obiektów pod **Nr B-34/168 z dnia 8.12.1971 r.**, wśród nich ołtarz klasycystyczny.

W kościele parafialnym p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Ostrowitem zabytki ruchome wchodzące w skład wyposażenia znajdują się w ewidencji, wśród nich trzy ołtarze z połowy XVIII w. Część zabytków znajdujących się w ewidencji przewidziano do wpisu do rejestru zabytków.

3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków (układy urbanistyczne, parki kulturowe, parki krajobrazowe)

Na terenie gminy Ostrowite nie występują układy urbanistyczne i ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków. Nie utworzono też parków kulturowych. Część gminy znajduje się w obrębie Powidzkiego Parku Krajobrazowego, utworzonego Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego z dnia 16 grudnia 1989 r. Z obszarowych wpisów do rejestru zabytków wymienić należy parki pałacowe, założone w stylu krajobrazowym w Giewartowie i Mieczownicy.

3.5. Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy

Na terenie gminy Ostrowite nie ma stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej

Na terenie gminy nie zostały zewidencjonowane stanowiska o własnej formie krajobrazowej.

3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków, łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne)

Obszar gminy Ostrowite został rozpoznany archeologicznie w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) w latach 1983-1986 AZP to program badawczy obejmujący swym zasięgiem terytorium całej Polski. Pozwala na dokładne rozpoznanie zasobów archeologicznych. W swych założeniach obejmuje bowiem kilka etapów badawczych: 1. kwerendę archiwalną w muzeach, instytucjach publicznych i publikacjach, 2. badania powierzchniowe.

Należy jednak pamiętać, że baza danych AZP jest bazą otwartą. Dołączane są do niej ciągle nowe informacje pochodzące z kolejnych badań czy też weryfikacji badań wcześniejszych.

W związku z powyższym dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Na terenie gminy Ostrowite zewidencjonowano 254 stanowiska archeologiczne.

Poniżej zaprezentowano tabelkę prezentującą zasoby dziedzictwa archeologicznego z terenu gminy Ostrowite, z zastosowaniem podziału na fakty osadnicze:

<i>stanowiska o własnej formie krajobrazowej</i>			<i>cmentarzyska płaskie</i>	<i>cmentarzyska kurhanowe</i>	<i>osady</i>	<i>ślady osadnicze</i>	<i>skarby</i>	<i>ogółem</i>
<i>dwory</i>	<i>grodziska</i>	<i>fortyfikacje</i>						
0	0	0	2	0	145	299	0	446

Gmina Ostrowite leży na Wysoczyźnie Gnieźnieńskiej, w północnej części powiatu słupeckiego. W ukształtowaniu terenu wyróżnić można wał spiętrzony moreny czołowej dominującej w krajobrazie południowej i zachodniej części gminy, falistą i płaską wysoczyznę rozciętą rynnami jezior w części centralnej.

Północno - zachodnia część gminy leży na obszarze wodonośnego zbiornika Wielkopolskiej Doliny Kopalnej. Gmina położona jest w dorzeczu Warty, na obszarze zlewni rzeki Meszny i kanału Ślesińskiego. Wody powierzchniowe Gminy stanowi 5 jezior (Powidzkie, Ostrowite, Koziegłowskie, Skrzyńka, Kosewskie)

Początki osadnictwa na terenie gminy Ostrowite sięgają środkowego okresu epoki kamienia – mezolitu (około 9600-4000 r. p.n.e.). Na ten okres datuje się bowiem ślady obozowisk mezolitycznych w okolicach miejscowości Kania.

Natomiast enklawa stanowisk neolitycznych neolitu (około 5400-2000/1900 r. p.n.e.), a także wczesnobrązowych widoczna jest na skraju podmokłej doliny w Grabinie (kultura pucharów lejkowatych, kultura trzciniecka), Janowie (kultura ceramiki wstęgowej, kultura pucharów lejkowatych), Miłaczewie (kultura pucharów lejkowatych, kultura amfor kulistych) i Nieborzynie (kultura pucharów lejkowatych, kultura amfor kulistych).

Największy rozwój osadnictwa pradziejowego widoczny jest jednak w okresie funkcjonowania kultury łużyckiej (około 1200-400 r. p.n.e.).

Stosunkowo duża ilość stanowisk tej kultury (Izdebno, Janowo, Jarotki, Kamionka, Kosewo, Nieborzyn, Ostrowite) związana jest niewątpliwie z zagęszczeniem osadnictwa będącego zapleczem dla grodziska w Koziegłowach. Z tego okresu pochodzi również cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej w miejscowości Jarotki.

Natomiast pod koniec starożytności (schyłek II w. p.n.e. - V w. n.e.) omawiany obszar znalazł się w strefie oddziaływania kultury przeworskiej (okolice miejscowości Janowo).

Osadnictwo rozwijało się również we wczesnym średniowieczu (VI-połowa XII w.). Z wczesnego średniowiecza pochodzą osady z okolic miejscowości: Izdebno, Janowo, Jarotki, Ostrowite, a z późnego średniowiecza z miejscowości: Gostuń, Napruszewo, Ostrowite.

Na pozostałych terenach zasiedlenie rozwijało się dopiero w czasach nowożytnych. Jak widać ze współczesnego układu wsi, niezbyt intensywnie nawet dzisiaj. W okolicach Kąpieli, jak wynika z wywiadu terenowego, dopiero po parcelacji gruntów w latach 40-tych.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych

Z obiektów architektury i budownictwa wpisanych do rejestru zabytków w gminie Ostrowite najlepiej zachowane są obiekty będące własnością kościoła.

Ostrowite było pierwotnie własnością szlachecką, która w 1252 r. przeszła drogą zamiany w ręce kapituły gnieźnieńskiej. Pierwszy kościół parafialny drewniany, pod wezwaniem św. Szczepana, został ufundowany przez kapitułę gnieźnieńską jednocześnie z powstaniem parafii na przełomie XIII i XIV wieku. Drugi z kolei kościół, pod tymże wezwaniem, został zbudowany przez kapitułę gnieźnieńską w 1639 r.; gruntownie remontowany w 1739 i 1890 r. Istniał on do 1914 r. Obecny kościół parafialny murowany, neogotycki, pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej, powstał w latach 1916 -1918. Obiekt w dobrym stanie technicznym; nie jest wpisany do rejestru zabytków.

Giewartów - (dawniej Giewardowo), wieś wzmiankowana po raz pierwszy w dokumentach w 1296 r. Jako wieś szlachecka w XVI i XVII w. była własnością Lubowieckich. Parafia została erygowana w XIV w. Kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, drewniany, istniał na pocz. XV w. Następny kościół drewniany stanął w roku 1762 z funduszy złożonych przez parafian. Został odrestaurowany w 1827 r. przez Józefa Magowskiego, dziedzica Giewartowa, a w 1873 r. upiększono go, dzięki staraniom ówczesnego proboszcza Konstantego Rumińskiego. Kościół rozebrano po wybudowaniu obecnego kościoła murowanego.

Obecny kościół parafialny pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego został zbudowany w latach 1907-1913 według projektu inż. Chodaka z Warszawy. Budynek neogotycki, murowany, z jedną wieżą. Korpus jednonawowy, nakryty dwuspadowym dachem, z dostawioną od południa dwukondygnacyjną wieżą, nakrytą dachem namiotowym. Przybudówki nakryte dachami dwuspadowymi i wielospadowymi, bryła oszkarpowana. Nawa i prezbiterium nakryte formą stylizowanej sieci. Ostatni remont przeprowadzono w 2008 r. Wymieniono pokrycie dachu z eternitu na dachówkę karpiówkę oraz wymieniono rynny wraz z obróbką

blacharską. Stan techniczny dobry.

Kaplica p.w. św. Rocha na cmentarzu grzebalnym w Giewartowie., została wzniesiona w 1811 r. w miejscu dawnej drewnianej kaplicy z 2 poł. XVIII w. Jest to budynek klasycystyczny, murowany, jednonawowy, z prezbiterium zamkniętym wielobocznie, nakryty dachem dwuspadowym z wieżyczką na sygnaturkę. Rzut w kształcie wydłużonego prostokąta, zamknięty od wschodu trójbocznie z dostawionymi od strony północnej i południowej prostokątnymi przybudówkami. W 1909 i 1911 kaplica restaurowana z inicjatywy Chrzanowskich. W 1916 r. dostawiona krypta G. Chrzanowskiej. Po II wojnie światowej kaplica użytkowana przez parafię w Giewartowie. W roku 1966 przeprowadzono remont kapitalny obiektu. W końcu I. 90. XX w. założono nowe tynki, naprawiono dach. Obiekt w stanie dostatecznym.

Budynek plebanii wg dokumentów kościelnych wzniesiony został w 1820 r. w stylu klasycystycznym. W latach 90. XIX w. plebanię rozbudowano o kolejne pomieszczenia, dostawiając je od południowego wschodu. Nowszą część wzniesiono w stylu neorenesansowym - kanelowane pilastry na wysokich cokołach, nad oknami trójkątne i segmentowe naczółki, fragmenty tralkowej balustrady w attyce itp.

Budynek na rzucie złożonym z dwóch przylegających do siebie prostokątów tworzących literę T. Bryła części starszej zwarta, prostopadłościenna, w części młodszej nieznacznie rozczłonkowana. Obiekt wolnostojący, jednokondygnacyjny, nakryty dachami dwuspadowymi. Obiekt w dobrym stanie technicznym – nie wpisany do rejestru zabytków.

Założenie pałacowo – parkowe. Dzieje wsi i osady giewartowskiej sięgają średniowiecza. Majątek giewartowski w końcu XVIII w. był własnością Józefa Brzeskiego. Folwark zawierał dobra Giewartowa i Holendrów Giewartowskich. W 1809 roku drogą zakupu przeszedł w ręce Tadeusza Radońskiego, późniejszego prezesa Rady Departamentu w Wielkim Księstwie Poznańskim. W roku 1822 w wyniku podziału majątek przeszedł na własność żony Radońskiego - Barbary z Koszutkich. Po ich

śmierci ok. 1830 roku majątek przejęła córka Aniela z Radońskich Moszczeńska, zaś w roku 1853 zgodnie z ugodą zawartą między sześciorgiem rodzeństwa, będących dziećmi Anieli, majątek stał się własnością Aleksandry z Moszczeńskich Krasickiej. Wtedy też zapewne powstało obecne założenie parkowo – dworskie oraz wybudowano pierwotny pałac w formie wiejskiej willi w tzw. „guście włoskim”. Założenie to zlokalizowano na terenie dawnego lasu plebańskiego, wykupionego z dóbr kościelnych już w 1809 roku przez T. Radońskiego na rzecz folwarku. 2 połowa XIX w. to okres stabilizacji i rozkwitu majątku pod zarządem Krasickich. W latach 1870-1880 następuje „neogotycka” przebudowa pałacu. Wystawiono pośrodku wieżę w typie belwederu, zmieniono organizację wnętrza. Rozpoczęto prace regulacyjne w parku, dodano małą architekturę. W 1895 roku majątek nabywa Filip Pawłowski, zaś trzy lata później Mikołaj Tylman. Nowy właściciel remontuje pałac, buduje nowe ogrodzenie wokół całego założenia, sadi linię kasztanowców wzdłuż drogi. Ok. 1920 roku dość mocno zadłużony majątek kupuje W. Chrzanowski. Kolejnym właścicielem, w roku 1935, zostaje Zoraster Morzycki. Po II wojnie światowej majątek przechodzi na rzecz Skarbu Państwa. Lata 1966-67 to okres, w którym przeprowadzano, skandaliczną z konserwatorskiego punktu widzenia, modernizację pałacu, dobudowując nowe skrzydło z tarasem od strony zachodniej. Od roku 1979 mieścił się tutaj Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Zarządu Wojewódzkiego ZSMP. Obecnie stanowi własność gminy.

Plan pałacu oparty jest o regularny prostokąt, z ryzalitem prostokątnym na osi od strony wschodniej, z prowadzącymi do niego jednobiegowymi schodami. Bryłę tworzy dwukondygnacyjny prostopadłościan korpusu z dwukondygnacyjnym ryzalitem od wschodu, zamkniętym trójkątnym naczółkiem, nakryty dachem płaskim oraz czworoboczną wieżą. Remont kapitalny przeprowadzono w 1976 roku. Obiekt na bieżąco remontowany w dobrym stanie.

Park otaczający pałac posiada charakter krajobrazowy. Granice jego wyznaczone są od zachodu brzegiem jeziora, od północy- granicą łąk, od

wschodu - linią drogi, od południa zaś – biegiem drogi i zabudowaniami dawnego folwarku i wsi.

Zachowany do dziś układ przestrzenny parku zawiera w zasadzie wszystkie jego pierwotne elementy, a więc lokalizację pałacu, układ podjazdu od strony południowo – wschodniej, widokowy skłon terenu w stronę jeziora i stawu oraz masywy drzewostanu i stare pojedyncze, lub w grupach drzewa, pełniące funkcje widokowych kulis. Z lat 80. XIX w. pochodzi bieg drogi dojazdowej z okrągłym podjazdem od strony północno-wschodniej. Wewnętrzna przestrzeń i kompozycja parku zakłócona jest w dość znacznym stopniu samosiejkami, odrostami i żywiołowymi nasadzeniami z ostatnich dziesięcioleci. Rolę dezintegracyjną układu pełni również nowe budownictwo wprowadzone w latach 70. XX w. Wydaje się oczywistą potrzeba uporządkowania całego założenia parkowego poprzez sporządzenie stosownej dokumentacji inwentaryzacyjnej oraz projektu kompleksowej rewitalizacji.

Mieczownica

Pałac wzmiankowany w księgach wieczystych wraz z folwarkiem w roku 1894. Jego właścicielem był wówczas Janusz Chrzanowski. W roku 1910 dobra przejął syn Mieczysław, a od 1919 wnuk Władysław Chrzanowski. Po drugiej wojnie światowej stadnina koni, pałac i park przeszły w zarząd państwowy i wchodziły w skład Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Strzałkowie. W roku 1958 stadnina koni w Mieczownicy zostaje wyodrębniona w samodzielne gospodarstwo, zaś w 1993 r. przekształca się w spółkę z o.o.

Rzut pałacu oparty o wydłużony korpus prostokątny, z prostokątnym ryzalitem na osi i od południa, jednobiegowymi schodami, dostawionymi do cokołu od strony zachodniej i przybudówką od wschodu. Bryłę tworzy jednokondygnacyjny prostopadłościan z ryzalitem na osi od południa i wystawką oraz wieżą od wschodu. Dachy dwuspadowe i płaskie. Kompleksowy remont pałacu nastąpił w latach 1977-1979. Stan zachowania dostateczny.

Park otaczający pałac po drugiej wojnie zmienił się radykalnie.

Wycięto sędziwy drzewostan, głównie po północnej stronie parku. Z pierwotnego założenia drzew pozostały jedynie małe grupy i pojedyncze drzewa w obrębie pałacu. Z układu terenu, alejek, z cząstkowych grup drzewostanu wynika, że park przedstawiał układ w stylu krajobrazowym. Pomimo bezmyślnego zniszczenia części sędziwego drzewostanu w parku dają się odczytać wyraźne grupy drzew, rozległe polanki, trawniki, a także drzewa pojedyncze wokół pałacu. Konieczna jest niezbędna, szybka rewaloryzacja obiektu poprzedzona stosowną, kompetentną dokumentacją.

Folwark w Mieczownicy usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie, graniczy z założeniem pałacowo-parkowym. Jego założycielem był Janusz Chrzanowski. Z budynków wpisanych do rejestru zabytków wymienić należy stajnię z 1880 roku, usytuowaną na południowym skraju założenia gospodarczego, w wolnej zabudowie, z wybiegiem od strony zachodniej. Konstrukcja ścian z kamienia i gliny, tynkowana. Stajnia posadowiona na rzucie prostokąta, tworzy bryłę prostopadłościenną, jednokondygnacyjną, nakrytą dwuspadowym dachem. Stan techniczny dostateczny.

Spichlerz z 1870 roku usytuowany jest na zachodnim skraju założenia gospodarczego, na południe od pałacu. Konstrukcja ścian z kamienia i gliny. Plan spichlerza oparty o wydłużony prostokąt, z dostawionymi od północy schodami prowadzącymi do wejścia. Bryłę tworzy regularny prostopadłościan nakryty dwuspadowym dachem. Stan zachowania bardzo zły.

Siernicze Wielkie

Dwór zbudowany w 2 poł XIX w. Po 1950 r. budynek adaptowany do wymogów szkolnych. Obiekt usytuowany jest w centralnej części wsi, około 1,5 km na zachód od drogi w kierunku Słupcy. Konstrukcja ścian z cegły, tynkowany. Budynek na planie prostokąta. Bryłę tworzy jednokondygnacyjny korpus nakryty dachem naczółkowym z dostawionymi na osiach ryzalitami, nakrytymi dachami dwuspadowymi. Od strony południowej przybudówka nakryta dachem płaskim, podobnie jak przybudówka od strony północnej. W dachu niewielkie facjatki. W 1976

roku wyremontowano dach, w l. 80. XX w. naprawiono tynki, wymieniono częściowo stolarkę okienną i drzwiową. W chwili obecnej obiekt nieużytkowany. W złym stanie znajdują się elementy konstrukcyjne (stropy, ściany wewnętrzne, więźba dachowa).

Oficina zbudowana ok. poł. XIX w., usytuowana przy dziedzińcu dworskim, na południowy zachód od dworu. Konstrukcja ścian z cegły. Plan oficyny oparty o wydłużony prostokąt. Bryłę tworzy jednokondygnacyjny prostopadłościan, ustawiony na cokole, nakryty dachem naczółkowym. Od strony wschodniej przybudówka nakryta dachem jednospadowym. Stan zachowania dostateczny.

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych

W kościele p.w. Podwyższenia Świętego Krzyża w Giewartowie wpisanych jest do rejestru zabytków 5 obiektów. Obiekty wpisane do rejestru zabytków są w większości po konserwacji. Stan pozostałych obiektów zadowolający. W roku 2007 rozpoczęto konserwację i restaurację wystroju prezbiterium, w tym ołtarza głównego. W roku 2008 wszczęto postępowanie o wpisanie do rejestru zabytków wyposażenia i wystroju, obiektów, będących dotychczas poza rejestrem zabytków.

W kaplicy cmentarnej p.w. św. Rocha w Giewartowie do rejestru zabytków wpisanych jest 6 obiektów. Wyposażenie kaplicy częściowo po konserwacji.

Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Ostrowitem nie posiada obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Wyposażenie zachowane w stanie dostatecznym; w 2008 r. odnowiono kaplicę boczną, renowacji należy poddać barokowe ołtarze.

Wszelkie prace przy obiektach nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia konserwatora zabytków po uprzednim uzgodnieniu ich zakresu w Delegaturze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków

w Koninie.**4.1.3. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych**

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem, wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej, rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe.

W myśl art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, może bowiem okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Należy tutaj przypomnieć, że ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na każdego, kto zamierza realizować nowe zalesienia lub zmianę charakteru dotychczasowej działalności leśnej na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, obowiązek pokrycia kosztów badań archeologicznych oraz ich dokumentacji.

Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są natomiast inwestycje budowlane i przemysłowe (zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowego oraz budowa dróg), nielegalna eksploatacja piasek i żwirowni. Istotnym zagrożeniem jest również działalność rolnicza, zwłaszcza intensywne orka.

Do innego rodzaju zagrożeń należy działalność nielegalnych

poszukiwaczy. Zagrożają oni przede wszystkim cmentarzyskom oraz stanowiskom o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska czy fortyfikacje ziemne oraz pozostałości z okresu II wojny światowej.

Dlatego dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - Delegatury w Koninie przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych.

Również przebudowa układów urbanistycznych, ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółwić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

4.1.4. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

a) archeologicznych

Gmina Ostrowite jest gminą typowo rolniczą. Użytki rolne stanowią prawie 80% jej powierzchni (stosunkowo mały jest udział terenów

zalesionych – 8,3% obszaru gminy). W rejonie wsi Jarotki występuje złożo węgla brunatnego (Pątnów III) o zasobach wynoszących 1587 tys. ton, które jednak nie jest eksploatowane. Natomiast w okolicach Skrzynki - Salomonowa spotykamy udokumentowane złoża torfów (zasoby bilansowe złoża wynoszą 111,2 tys. m³), również niebędące w wydobywaniu.

Strategia Rozwoju Gminy Ostrowite zakłada następujące projekty mogące stanowić zagrożenie dla stanowisk archeologicznych:

1. Budowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych 2009-2014

Jednym z zadań służących realizacji projektu jest budowa chodników przy drogach wojewódzkich nr 262 i 263 (800 m) oraz zatok autobusowych przy drogach powiatowych (6). Część chodników już jest i wymaga tylko modernizacji, natomiast nowe chodniki muszą powstać w miejscowościach: Ostrowite, Izdebno, Stara Olszyna. Konieczna jest także budowa chodników przy drogach powiatowych, która będzie sfinansowana przez budżet Starosty. Część już jest wybudowana w Giewartowie, natomiast nowe chodniki potrzebne są w Giewartowie (dokończenie inwestycji - około 1.000 m), w Kosewie (600 m) i w Sierniczu Małym (300 m).

Kolejnym zadaniem jest budowa i przebudowa dróg powiatowych (zgodnie z Planem Rozwoju Lokalnego przyjętego przez powiat słupecki). Drogi te są w bardzo złym stanie oprócz drogi nowej w Kosewie (1000 m) i w miejscowościach Doły, Tumidaj.

Są to następujące odcinki dróg:

- nr drogi 3050P: Słupca – Piotrowice – Giewartów – Naprusowo – Siemicze Wielkie – gr. powiatu
- nr drogi 3052P: Giewartów – Gostuń – Tomaszewo – Ostrowite
- nr drogi 3054P: Niezgoda – Kochowo – Mieczownica – Doły – Tumidaj - Szyszłowo – gr. powiatu
- nr drogi 3051P: Salomonowo – Lipnica – Kosewo – Giewartów
- nr drogi 3055P: Mieczownica – Marcewo – Młodojowo – Młodojowo Parcele

- nr drogi 3053P: Ostrowite – Jarotki – Izdebno

Inwestycja zostanie sfinansowana ze środków unijnych i budżetu powiatu.

Ostatnim zadaniem, określonym w ramach realizacji projektu, jest budowa dróg gminnych, zgodnie z wytycznymi Komisji. Są to drogi z białego kamienia i szlaki. Docelowe jest utwardzenie tych dróg. Najważniejsze jest to, żeby na początku utwardzić drogi do wsi, do których nie ma dróg o nawierzchni bitumicznej, tj. Grabina i Skrzyńka. Następnym etapem jest położenie asfaltu na drogach z białego kamienia, tj. Siernicze Wielkie - Salomonowo (obecnie częściowo gruntowa), Lucynowo – Grabina - Milejewo (obecnie z kamienia), Kosewo Wieś (kamień), Koszary Jarockie – Kamionka (obecnie kamień), Gostuń - Barć (kamień), Sienno - Naprusewo (kamień), Mieczownica - Giewartów (kamień), Chrzanowo - Kąpiel (szlaka), Kania Wieś (kamień), Sienno - Giewartów Holendry (szlaka), Szyszłowo Wieś (kamień), Michałowo Wieś (szlaka), Jarotki - Hejna - Izdebno (kamień), Świnna – Sienno (kamień i szlaka), Kosewo Wieś (obecnie gruntowa), Naprusewo Wieś (szlaka), Stara Olszyna Marcewek (gruntowa i kamień).

2. Instalacja oświetlenia przy drogach

Podstawowym celem realizacji projektu jest poprawa bezpieczeństwa ruchu na drogach oraz zmniejszenie zużycia energii. W tym celu planowana jest zamiana dotychczasowych fotokomórek w 22 punktach na zegary astronomiczne oraz wymiana 10 lamp rocznie na lampy energooszczędne. Kolejnymi działaniami będzie w najbliższych latach montowanie lamp w miejscowościach:

- Ostrowite (ul. Szkolna – 5 lamp) - lampy będą montowane na latarniach
- Kania (przystanek – 1 lampa) - będzie latarnia zasilana kablem ziemnym, który trzeba jednak dociągnąć
- Przeclaw (przystanki – 3 lampy) – lampy będą umieszczone na słupach.
- Milejewo – 6 lamp montowanych jednocześnie z modernizacją drogi

- Brzozogaj – 4 lampy montowane przy okazji przebudowy drogi (powiatowej)
- Tomaszewo Górne II część wsi – 3 lampy.

3. Budowa chodników i parkingów do 2014

Projekt planowany do realizacji w latach 2005-2014 ma poprawić stan bezpieczeństwa w gminie. Główne zadania mają dotyczyć modernizacji chodników. W latach realizacji strategii powstanie 3.600 m chodnika w następujących miejscowościach:

1. Ostrowite: ul. Jeziorna – 500 m, ul. Zielona – 400 m, ul. Krótka – 250 m
2. Giewartów: ul. Nadziei – 200 m
3. Kosewo - 1.000 m
4. Naprusewo - 150 m
5. Jarotki - 500 m
6. Kąpiel - 600 m.

4. Rozbudowa sieci kanalizacyjnych 2009-2014

Ograniczone środki powodują, że dalsza kanalizacja gminy będzie przedsięwzięciem rozłożonym na wiele lat, mimo że i na realizację tego projektu przewidywane są środki własne oraz pozyskane środki z funduszy unijnych.

Do tej pory zrealizowano trzy etapy inwestycji, a mianowicie skanalizowano trzy punkty: Mieczownica, Giewartów I i Giewartów II. Występuje jedna oczyszczalnia ścieków w Gostuniu, która zaspokaja w zupełności potrzeby gminy. Planowana jest kanalizacja w miejscowościach:

- Kosewo 2008-2010
- Sienno-Giewartów Hol. 2011
- Siernicze Wielkie – Lipnica 2013
- Kąpiel - 2012

5. Gazyfikacja gminy do 2020

Obecnie w Gminie nie ma stałego dopływu gazu. Szeroko

rozpowszechnione jest stosowanie butli gazowych. 3 listopada 2004 r. Urząd Gminy Ostrowite odebrał sporządzoną przez firmę GEN.GAZ ENERGIA Sp. z o.o. informację o stanie prac przy realizacji projektu gazyfikacji gminy. Z dokumentu wynika, iż dotychczas został zrealizowany I etap „Koncepcji programowo – przestrzennej gazyfikacji gmin”, polegający na sporządzeniu „Analizy rynku gazu” dla całego rozważanego obszaru, obejmującego 51 gmin w oparciu o uzyskane od tych jednostek dane demograficzno-urbanistyczne.

Aktualnie przygotowane jest zlecenie na wykonanie II etapu, a mianowicie „Koncepcji techniczno kosztowej sieci gazociągowej” dla całego rozważanego obszaru gazyfikacji. Na tej podstawie będzie mogła być przeprowadzona analiza ekonomicznej efektywności projektu, zamykająca całą Koncepcję programowo-przestrzenną gazyfikacji i podjęta ostateczna decyzja o przystąpieniu do realizacji inwestycji.

W oparciu o wyniki dotychczas wykonanej analizy rynku gazu na rozważanym terenie można stwierdzić, że potencjalne możliwości zapotrzebowania na gaz są duże. Trudno jest jeszcze precyzyjnie określić termin realizacji gazyfikacji poszczególnych gmin, ale można założyć, że prawdopodobnie z końcem 2007 roku realnie będzie rozpoczęcie dostarczania gazu ziemnego do pierwszych odbiorców. Budowę sieci zaplanowano na lata 2007-2020.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich zwartych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

b) nieruchomości

Przemiany społeczne to proces. Jego dynamika, ostrość,

ukierunkowania szczególnie te będące wynikiem globalnych zawirowań społecznych, a do takich niewątpliwie należy zaliczyć II wojnę światową, doprowadziły do wyludnienia wielu wsi i przysiółków zamieszkałych przez ludność pochodzenia niemieckiego. Istniejące na terenie gminy Ostrowite nieczynne cmentarze ewangeliczne we wsiach Doły, Skrzynka Mała, Kierz, to dziś już przysłowiowy punkt na mapie, zapomniane, zarośnięte, trudno dostępne. Nie budzą one żadnych emocji, gdyż nie pełnią żadnej funkcji w lokalnych społecznościach. Wyjątkiem jest cmentarz w Brzozogaju o wyraźnie oznaczonym obszarze, z czytelnym ogrodzeniem i bramą.

Wśród najistotniejszych jednak zagrożeń wymienić trzeba indywidualne postawy oraz przypisane im wartości, które dla człowieka będącego ich nosicielem są wyznacznikiem działań skutkujących decyzjami nie zawsze pomyślnymi dla substancji zabytkowej. Przysłowiowa jest „radosna twórczość” wielu właścicieli zabytków, którzy niejednokrotnie (bez stosownych uzgodnień z konserwatorem zabytków) zmieniają bryłę budynku, przebudowują elewacje, tak, że lata muszą minąć nim następne pokolenie, wyciągnąwszy właściwe wnioski, z mozołem i trudem przywróci świetność i blask temu, co wydawało się już bezpowrotnie utracone.

c) ruchomych

Zabytki ruchome na terenie gminy, stanowiące wyposażenie obiektów sakralnych, są właściwie i prawidłowo chronione.

4.2. Uwarunkowania wynikające z „ Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ostrowite”

Przyjęty Uchwałą Rady Gminy Nr XXIII/113/2004 z dnia 17 września 2004 r. *Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla gminy Ostrowite* zawiera zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego.

W rozdziale dotyczącym środowiska kulturowego wymieniono najcenniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy. Wykaz obejmuje zespoły dworsko- i pałacowo-parkowe (Giewartów, Kosewo, Naprusewo, Mieczownica), kościoły (Giewartów, Ostrowite), nieczynne cmentarze ewangelickie (Doły, Brzozogaj), młyn i karcznię w Kąpielu oraz zabytki archeologiczne (cmentarzysko ciepłopalne kultury łużyckiej w Jarotkach).

4.3. Uwarunkowania wynikające z „Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ostrowite”

Przyjęty przez Radę Gminy w Ostrowitem Uchwałą Nr XXXIII/160/2005 z dnia 28 kwietnia 2005 r. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ostrowite* określił kierunki rozwoju gminy na lata 2005-2014.

W rozdz. 2. „Raport o aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy”, pkt 2.4. „Zagospodarowanie przestrzenne”, ppkt 2.4.5 „Stan obiektów dziedzictwa kulturowego” wymieniono wszystkie obiekty zabytkowe na terenie gminy, nie formułując jednak w dalszej części wniosków dotyczących wykorzystania zabytków, jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność gminy, sprzyjających rozwojowi turystyki na jej terenie.

4.4. Uwarunkowania wynikające z „Raportu o stanie gminy Ostrowite”

Raport o stanie gminy jest dokumentem, w którym zgromadzone zostały szczegółowe dane o wszystkich aspektach funkcjonowania gminy. Stał się on dokumentem wyjściowym do opracowania *Strategii Rozwoju Gminy*. Oprócz analizy historycznej, raport pokazuje także trendy rozwojowe i jest podstawą do obiektywnej, opartej na faktach, oceny możliwości dalszego rozwoju gminy. Raport zawiera analizę różnych obszarów działalności gminy, które stały się podstawą do działań planistycznych. Zadania w zakresie rozwoju gospodarczego kładą

szczególony nacisk na rozwój turystyki i rekreacji poprzez wykorzystanie lokalnych wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego.

W rozdz. 11. „Atrakcje turystyczne” wymieniono obiekty zabytkowe na terenie gminy. Wykaz zawiera wszystkie zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków oraz figurujące w ewidencji zabytków (obiekty architektury i budownictwa, parki, cmentarze). W wykazie uwzględniono również zabytki archeologiczne.

4.5.Uwarunkowania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrowite”

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrowite zostało uchwalone przez Radę Gminy w Ostrowitem Uchwałą Nr XXI/131/2001 z dnia 31 stycznia 2001 r.

Studium jako akt planowania kształtującego politykę przestrzenną gminy wyodrębnia cele, uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego, które doprowadzą do wykorzystania wszystkiego co cenne i niepowtarzalne dla rozwoju gminy. Należy tu wymienić walory przyrodnicze i krajobrazowe, wartości kulturowe, zasoby materialne i inicjatywy lokalne, jak również warunki wynikające z położenia gminy, jej powiązań administracyjnych i gospodarczych.

W rozdz. IV „Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów szczególnych”, w punkcie 3 „Chronione środowisko kulturowe” wymieniono obiekty architektury i budownictwa, parki, cmentarze, zarówno wpisane do rejestru zabytków jak również figurujące w gminnej ewidencji zabytków oraz obiekty archeologiczne.

Poniżej zamieszczono wnioski konserwatorskie:

1. W obrębie ochrony konserwatorskiej zespołów dworsko-parkowych obowiązuje:
  - historyczna parcelacja (zgodnie z zasadą niepodzielności zespołów)

- zachowanie zabytkowej zieleni,
  - zachowanie zabytkowej zabudowy,
  - podporządkowanie nowych obiektów układowi zabytkowemu w zakresie lokalizacji, skali i formy,
  - użytkowanie nie kolidujące z historyczną funkcją obiektu.
2. Na terenie cmentarzy objętych ochroną konserwatorską obowiązuje:
- historyczna parcelacja,
  - historyczne rozplanowanie, zachowanie zabytkowej sztuki sepulkralnej i ogrodzenia,
  - zachowanie zabytkowej zieleni.
3. Wszelkie zmiany w obiektach i na obszarach objętych ochroną konserwatorską, takie jak:
- w odniesieniu do zabudowy – rozbiórki, remonty, przebudowy, rozbudowy, budowy,
  - w odniesieniu do zieleni – wycinki, nasadzenia, prace porządkowe i pielęgnacyjne,
  - podziały geodezyjne,
  - prace ziemne,
  - zmiany sposobu użytkowania,
  - zmiany zagospodarowania

wymagają uzgodnienia z Kierownikiem Delegatury Służby Ochrony Zabytków w Koninie, działającym z upoważnienia WKZ województwa wielkopolskiego (obiekty wpisane do rejestru zabytków – na podstawie art. 27 ustawy z dnia 15.02.1962 r. o ochronie dóbr kultury, pozostałe obiekty objęte ochroną na podstawie art. 40 ust., 4 pkt, 4 ustawy z dnia 7.07.1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym oraz art. 93 ustawy z dnia 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami).

4. Na obszarze strefy „OW” obserwacji archeologicznej działalność inwestycyjna może być prowadzona wyłącznie pod nadzorem konserwatorskim.

W punkcie „C” - „Kierunki i możliwości zagospodarowania przestrzennego”, rozdz. II „Wykorzystanie lokalnych wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego” wskazano na konieczność wykorzystania atrakcyjnych warunków naturalnych w połączeniu z obiektami zabytkowymi w ofercie turystycznej gminy.

Uzupełnieniem części tekstowej są załączniki graficzne zawierające strefy ochrony konserwatorskiej zespołów dworsko-parkowych, lokalizacje i plany cmentarzy (czynnych i nieczynnych), strefy ochrony relikwów archeologicznych.

4.6. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Uchwałą Nr XVIII/95/2004 Rady Gminy w Ostrowitem z dnia 18 marca 2004 r. zatwierdzona została zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ostrowite (opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 67, poz. 1484 z dnia 14 maja 2004 r.).

Plan obowiązuje na obszarze wyznaczonym granicą gminy Ostrowite, z wyłączeniem działek o numerach geodezyjnych 137/26 w Giewartowie oraz 95 i 97 w Kosewie, ustalając m.in. szczególne warunki zagospodarowania terenów, wynikające z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

W rozdz. III. „Przepisy szczegółowe”, w paragrafie 6, przedstawiono ustalenia szczegółowe dla obszarów objętych zmianą planu. W zakresie dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego znalazły się zapisy:

1. We wsi OSTROWITE

- Utrzymuje się teren czynnego cmentarza. Dopuszcza się lokalizację kaplicy. Wszelkie działania związane ze zmianą wyglądu obiektów objętych ochroną konserwatorską oraz ich otoczenia wymagają uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.
- Utrzymuje się teren zespołu sakralnego objętego ochroną

konserwatorską. Zamiar realizacji inwestycji oraz wszelkie działania budowlane wymagają uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

2. We wsi GIEWARTÓW

- Utrzymuje się teren usług turystycznych oraz istniejącą zabudowę. Dopuszcza się działania mające na celu podniesienie standardu zabudowy, zwłaszcza pawilonów hotelowych. Wszelkie zamierzenia zmieniające przeznaczenie lub wygląd zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego wymagają uprzedniej opinii państwowej służby konserwatorskiej.

- Utrzymuje się teren zespołu sakralnego objętego ochroną konserwatorską. Wszelkie działania budowlane wymagają uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

- Utrzymuje się teren czynnego cmentarza. Wszelkie działania związane ze zmianą wyglądu obiektów objętych ochroną konserwatorską lub ich otoczenia wymagają uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

3. We wsi KOSEWO

- Utrzymuje się teren usług turystycznych i oświatowych. Utrzymuje się istniejącą zabudowę. Wszelkie prace zmieniające przeznaczenie i wygląd zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego wymagają uprzedniej opinii państwowej służby konserwatorskiej.

4. We wsi NAPRUSEWO

- Ustala się teren zieleni parkowej. Dopuszcza się uzupełniającą funkcję usług nie kolidującą z zabytkowym charakterem zespołu parkowo-dworskiego i spełniającą wymogi przepisów szczególnych. Wszelkie prace adaptacyjne wymagają uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

5. We wsi SIERNICZE WIELKIE

- Utrzymuje się teren usług oświaty oraz handlu. Wszelkie prace adaptacyjne wymagają uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

6. We wsi JAROTKI

- Utrzymuje się teren zieleni publicznej. Dopuszcza się funkcję mieszkaniową i usług nie powodujących kolizji z zabytkowym charakterem parku. Wszelkie prace adaptacyjne wymagają uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

7. We wsi KĄPIEL

- Utrzymuje się teren aktywizacji gospodarczej. Utrzymuje się istniejący młyn gospodarczy. Dopuszcza się adaptację na inne cele, nie kolidujące z otaczającą zabudową, po uprzednim uzgodnieniu z państwową służbą konserwatorską.

8. We wsi PRZECŁAW

- Utrzymuje się teren zieleni publicznej. Dopuszcza się funkcję mieszkaniową i usługową, nie powodującą kolizji z zabytkowym charakterem parku. Wszelkie prace adaptacyjne wymagają uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

9. We wsi MIECZOWNICA

- Ustala się teren zieleni publicznej. Utrzymuje się istniejącą zabudowę. Wszelkie zamierzenia zmieniające przeznaczenie lub wygląd zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego wymagają opinii państwowej służby konserwatorskiej.
- Ustala się teren aktywizacji gospodarczej. Dopuszcza się adaptację obiektów nieczynnej gorzelni na inne cele, nie kolidujące z otaczającym zabytkowym otoczeniem. Wszelkie zamierzenia zmieniające przeznaczenie obiektu wymagają opinii państwowej służby konserwatorskiej.
- Utrzymuje się teren urządzeń produkcji i obsługi rolnictwa. Dopuszcza się wszelkie działania inwestycyjne związane z utrzymaniem stadniny koni, pod warunkiem ich uprzedniego uzgodnienia z państwową służbą konserwatorską.

4.7. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

W czasach wielkich przekształceń środowiska, związanych przede

wszystkim z urbanizacją i uprzemysłowieniem, ogromne znaczenie ma zachowanie w niezmienionym stanie terenów mało jeszcze zdegradowanych, gdzie przyroda zachowała wiele z naturalnego uroku. Formami takiej ochrony są parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Tworzy się je na obszarach o wysokich walorach naturalnych środowiska oraz o nieprzeciętnych właściwościach estetycznych krajobrazu, nierzadko połączonych z wartościami historycznymi, turystycznymi i krajoznawczymi. Na terenie gminy Ostrowite znajdują się dwa takie obszary.

Północno - zachodnia część gminy znajduje się w obrębie **Powidzkiego Parku Krajobrazowego** utworzonego Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego z dnia 16 grudnia 1989 r. w celu „ochrony środowiska przyrodniczego, swoistych cech krajobrazu oraz zabezpieczenia wartości historycznych i kulturowych tego regionu”. Obszar ten rozciąga się na długiej, rozgałęziającej się rynnie jeziornej o kierunku z północnego wschodu na południowy zachód, ciągnącej się od Strzelna do Słupcy, obejmując powierzchnię 24600 ha, w tym na terenie gminy Ostrowite 3230 ha, co stanowi 13 % jego powierzchni całkowitej. Tereny Parku cechują się znacznymi walorami krajobrazowymi. Decyduje o tym różnorodność ekosystemów, ale przede wszystkim system jezior rynnowych często o urozmaiconej linii brzegowej, czasem z malowniczo położonymi wyspami. Wśród nich wielkością wyróżniają się Jezioro Powidzkie i Jezioro Niedzięgiel. W celu zapewnienia dodatkowej ochrony w Powidzkim Parku Krajobrazowym utworzono kilkanaście pomników przyrody i jeden użytek ekologiczny chroniący cenną, torfowiskową szatę roślinną.

W granicach Parku stwierdzono ok. 990 gatunków roślin (w tym 60 chronionych) oraz 216 zbiorowisk roślinnych, nie mniej bogaty jest świat zwierząt, wśród których zanotowano 34 gatunki ssaków, 10 płazów, 5 gadów i 22 ryb. Wartościowe z przyrodniczego i gospodarczego punktu widzenia są zespoły ichtiofauny, zwłaszcza dużych i głębokich jezior wykazujących jeszcze cechy jezior sielawowych (z sielawą i sieją).

Oprócz atrakcji przyrodniczych i krajobrazowych, Powidzki Park

Krajobrazowy cechuje się stosunkowo dużą koncentracją stanowisk archeologicznych oraz zabytków kultury materialnej. Powidzki Park Krajobrazowy włączony jest do krajowej sieci obszarów chronionych „ECONET-POLSKA” oraz europejskiej sieci „NATURA 2000”.

Znacząca część gminy leży w obrębie ***Powidzko-Bieniszewskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu***, utworzonego Uchwałą Nr 53 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koninie z dnia 29 stycznia 1986 r. w sprawie ustalenia obszarów krajobrazu chronionego i zasad korzystania z tych obszarów. Omawiany obszar zajmuje powierzchnię 460 km² i obejmuje fragment Pojezierza Gnieźnieńskiego połączony ciągiem wzgórz moreny czołowej z resztą dawnej Puszczy Bieniszewskiej, będąc najważniejszym ogniwem ekologicznym systemu ochrony ze względu na największą w skali dawnego województwa konińskiego koncentrację walorów przyrodniczych, krajobrazowych i rekreacyjnych. Jest to najcenniejszy pod względem morfotycznym obszar mający żywą rzeźbę młodoglacjalną. Cechuje go ogromne bogactwo tak charakterystycznych form jak rynny polodowcowe, wzgórza moreny czołowej, płaska i falista forma moreny dennej, liczne jeziora: Powidzkie, Niedzięgiel, Suszewskie, Wilczyńskie, Budzisławskie, Ostrowickie, w znacznej części linii brzegowej otoczone lasami.

Na terenie gminy Ostrowite 3 obiekty objęte są indywidualną ochroną poprzez wpis do rejestru pomników przyrody:

- Kosewo – dąb szypułkowy o obwodzie ponad 540 cm w parku zabytkowym (nr rejestru 53),
- Kosewo – dąb szypułkowy o obwodzie ok. 600 cm w parku zabytkowym (nr rejestru 54),
- Giewartów – dąb szypułkowy o obwodzie ok. 700 cm w parku zabytkowym (nr rejestru 71).

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (*art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz inne określone przez gminę*)

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

6.1. Gminna ewidencja zabytków

6.1.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomych

Przepisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakładają na wójta gminy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Dla gminy Ostrowite wykonano w 2008 r. gminną ewidencję zabytków nieruchomych (znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków) wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków. Tworzy ją zbiór kart adresowych zawierających podstawowe dane o obiekcie, m.in. położenie, czas powstania, materiał, właściciel, stan zachowania obiektu oraz fotografie. W gminnej ewidencji znajduje się obecnie 77 obiektów zabytkowych. Egzemplarz ewidencji zabytków nieruchomych przekazany zostanie Delegaturze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Koninie. Będzie ona systematycznie uzupełniana i weryfikowana.

6.1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

I. Zgodnie z pismem przekazanym przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykonana została gminna ewidencja zabytków archeologicznych, obejmująca karty stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków i przeznaczonych do wpisu do rejestru oraz karty zespołów stanowisk archeologicznych. Baza informacji o tych stanowiskach będzie systematycznie aktualizowana, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez WUOZ w Poznaniu, Delegatura w Koninie

II. Uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez WUOZ w Poznaniu, Delegatura w Koninie.

III. Sporządzenie elektronicznej systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych przez WUOZ w Poznaniu do wpisania do rejestru zabytków, w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy

6.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury

Rozpoznanie terenowe i wykonanie inwentaryzacji w postaci kart ewidencyjnych obiektów tzw. małej architektury (kapliczki, krzyże przydrożne). Pomoc przy sporządzaniu wniosków przez właścicieli o wpisanie najcenniejszych obiektów do rejestru zabytków.

6.2. Sporządzenie wykazu obszarów ruralistycznych, zespołów i obiektów nieruchomych, stanowisk archeologicznych typowanych do rejestru zabytków z terenu gminy w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy

Współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków Delegaturą w Koninie w sprawie wpisania do rejestru zabytków obiektów nie ujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne i architektoniczne. Obiekty typowane do wpisania do rejestru zabytków:

- Giewartów – plebania
- Kosewo – park dworski
- Naprusewo – zespół dworsko-parkowy
- Ostrowite – kościół par. p.w. MB Częstochowskiej

6.3. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków

- włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę,

- organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii,
- publikacja folderu prezentującego najważniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy oraz założenie strony internetowej związanej z tą problematyką,
- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „Programu opieki nad zabytkami Gminy Ostrowite” na stronie internetowej Urzędu Gminy w Ostrowitem,
- uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu nowych tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych,
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania.

6.4 Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków,
- merytoryczna pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków,
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych,
- renowacja obiektów zabytkowych będących własnością Gminy,
- określenie zasad i możliwości udzielania pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków (dotacje) oraz rozważenie możliwości wprowadzenia ulg podatkowych dla właścicieli obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do ich zabezpieczenia i konserwacji,

- podjęcie próby rozwiązania nieczynnych cmentarzy ewangelickich na terenie gminy

6.5. Określenie zasobów zabytkowych, które można wykorzystać dla tworzenia np. tras turystycznych, ścieżek dydaktycznych itp.

Na terenie gminy Ostrowite utworzono dwa rowerowe szlaki turystyczne. Wiodą one przez najciekawsze pod względem przyrodniczym i krajobrazowym tereny gminy. Na szlakach tych znajdują się również obiekty zabytkowe, wymienione w poprzednich rozdziałach.

Trasa nr 1 Giewartów- Kosewo – Lipnica - Skrzynka - Salomonowo; trasa rozpoczyna się w miejscu ujścia rzeki Mieszny do Jeziora Powidzkiego, liczy około 13,5 km zarówno drogami asfaltowymi, jak i polnymi wzdłuż Jeziora Powidzkiego i poprzez lasy.

Trasa nr 2 Giewartów – Kosewo – Naprusewo – Lipnica - Kosewo- Giewartów; trasa również rozpoczyna się w miejscu ujścia rzeki Mieszny do Jeziora Powidzkiego, liczy około 7,5 km i prowadzi zarówno drogami asfaltowymi jak i polnymi, lasami, wzdłuż linii brzegowej Jeziora Powidzkiego.

Dwa wspaniałe pałace w Mieczownicy i Giewartowie, to ośrodki wypoczynkowo – szkoleniowe, w których można wypocząć, nauczyć się konnej jazdy, a wszystko to w pobliżu pięknego Jeziora Powidzkiego o wysokiej klasie czystości wód.

6.7. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami

Obiektami wpisanymi do rejestru zabytków, stanowiącymi własność Gminy Ostrowite jest zespół pałacowo-parkowy w Giewartowie i dwór w Sierniczach Wielkich.

Budynek pałacu w Giewartowie, na bieżąco remontowany znajduje

się w dobrym stanie technicznym. Na terenie parku systematycznie usuwane są drzewa obumarłe i zagrażające bezpieczeństwu. Z uwagi na wysoką wartość założenia parkowego, szczególnie fakt występowania zróżnicowanego gatunkowo, cennego drzewostanu, podjęte zostaną działania związane z jego kompleksową rewaloryzacją, która obejmie m.in. odtworzenie układu komunikacyjnego, uporządkowanie zieleni, wyeksponowanie starodrzewu, wzbogacenie gatunkowe drzewostanu parkowego nowymi nasadzeniami drzew i krzewów ozdobnych, wprowadzenie małej architektury.

Zespół dworski w Sierniczach Wielkich obecnie nieużytkowany, niszczy się. Jego walory historyczne i architektoniczne przemawiają za koniecznością jego kompleksowej rewitalizacji, a punktem wyjścia będzie podjęcie decyzji co do dalszych losów całego założenia.

Ważnym zagadnieniem jest ochrona nieczynnych, zaniedbanych i dewastowanych cmentarzy ewangelickich. Aby przywrócić właściwą rangę tym miejscom wiecznego spoczynku, podjęta zostanie inicjatywa ich uporządkowania. Do akcji włączona zostanie społeczność lokalna oraz młodzież szkolna, gdyż jej zaangażowanie w odtwarzanie śladów lokalnej historii jest ważnym elementem w procesie edukacyjnym. Nawiązana zostanie współpraca z gminami i szkołami mającymi doświadczenie w tego typu przedsięwzięciach.

Natomiast działania pośrednie, wynikające z ustawy o ochronie zabytków oraz polityki prowadzonej przez Gminę sprowadzają się do:

- promowania najcenniejszych zabytków z terenu gminy,
- uwzględniania dziedzictwa kulturowego przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wspierania poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z ich właściwym użytkowaniem i utrzymaniem,
- kształtowania społecznej potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego (społeczni opiekunowie zabytków),
- edukacji społeczeństwa w zakresie ochrony dziedzictwa

kulturowego poprzez:

- prowadzenie i doskonalenie edukacji na rzecz ochrony zabytków na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych,
- popularyzację wszelkiego rodzaju konkursów promujących wiedzę z zakresu szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego.

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty związane z obiektami zabytkowymi, w tym również na mieszkańców gminy w celu wywołania w nich pożądaných zachowań prowadzących do realizacji zamierzonych celów. Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Ostrowite wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacji i kontroli.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały Rady Gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zwolnienia i ulgi dla właścicieli obiektów zabytkowych).

2. Instrumenty finansowe:

- środki własne zatwierdzone uchwałą Rady Gminy,
- dotacje,

- subwencje,
- dofinansowania.

3. Instrumenty społeczne:

- uzyskanie poparcia lokalnej społeczności dla programu poprzez sprawną komunikację,
- edukacja i tworzenie świadomości potrzeby istnienia i ochrony dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności,
- współpraca z organizacjami społecznymi.

4. Koordynacja i kontrola

- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich,
- utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy w Ostrowitem zespołu koordynującego realizację poszczególnych zadań wynikających z ustaleń programu opieki nad zabytkami.

W skład zespołu wchodzi:

1. Irena Kołata
2. Grażyna Tylman
1. Ziemowit Adamczyk

- wewnętrzne okresowe sprawozdania z realizacji niniejszego programu.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wójt gminy zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez radę gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzono zespół koordynujący

monitorujący niniejszy program poprzez:

- a) analizę i ocenę przebiegu realizacji,
- b) analizę i ocenę stopnia uzyskanych efektów.

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy **zabytkach wpisanych do rejestru zabytków** mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

I. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami, art. 71-83. Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940).

Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach 5 priorytetów:

1. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych

2. Rozwój instytucji muzealnych
3. Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju
4. Ochrona zabytków archeologicznych
5. Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego

Witryna internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl>

II. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Witryna internetowa: <http://www.wosoz.bip-i.pl/public>

III. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Departament Kultury

W ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl>

IV. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W ramach działania „*Odnowa i rozwój wsi*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Witryna internetowa: <http://www.minrol.gov.pl>

V. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Administracji Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego

Dotacje udzielane na remonty i konserwację obiektów sakralnych

w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (bez wystroju i wyposażenia).

Witryna internetowa: <http://www.mswia.gov.pl>

V. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Witryna internetowa: <http://www.wfosgw.poznan.pl>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą liczyć na finansowanie z Funduszy Unii Europejskiej, m.in.

1) Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego działalność koncentruje się na różnych dziedzinach, m.in. rozwój turystyki oraz inwestycje w dziedzinie kultury.

2) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013, który zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) stanowi jeden z programów operacyjnych przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach programu realizowanych będzie 17 osi priorytetowych, m.in. 12 – kultura i dziedzictwo kulturowe.

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.